

Jean Gaudement. *Sociétés et mariage*. Strasbourg 1980 ss. 490.
Institutions et histoire. Cerdic Publications.

J. Gaudement, znany i powszechnie ceniony profesor Uniwersytetu Paryskiego, autor przelicznych publikacji głównie z dziedziny prawa rzymskiego i historii prawa kanonicznego, ma też pewne związki naukowe z naszym krajem. Otrzymał bowiem doktorat honoris causa Uniwersytetu Krakowskiego (1964), przemawiał na Ogólnopolskim Zjeździe Kanonistów (24 V 1976) i znajdujemy jego publikacje w czasopismach polskich (zob. „Analecta Cracoviensia” 7: 1975 s. 275 - 308; „Prawo Kanoniczne” 21: 1978 nr 3 - 4 s. 117 - 135).

Ku czci tegoż naukowca ukazały się ostatnio w Strasburgu dwa zbiory prac. Uniwersytet Nauk Humanistycznych w Strasburgu — na którym J. Gaudement studiował i później także wykładał (1938 - 1949) oraz z którym nadal jest związany — wydał, z okazji 40-lecia rozpoczęcia wykładów J. Gaudementa na Instytucie Prawa Kanonicznego tegoż Uniwersytetu (1978), dwa tomy studiów jego przyjaciół. Studia te zostały opublikowane w „Revue de droit canonique” 28: 1978 nr 2 - 4 s. 1 - 240 (pierwszy tom); 29: 1979 nr 2 - 4 s. 1 - 182 i 30: 1980 nr 3 - 4 s. 208 - 381 (drugi tom). Tamże znajdujemy między innymi krótką biografię J. Gaudementa i wykaz jego publikacji (28: 1978 nr 2 - 4 s. 2 - 27). Zbiór ten został wręczony J. Gaudementowi w maju 1981 podczas Kolokwium Prawa Kanonicznego, zorganizowanego przez wspomniany Instytut.

Drugim zbiorem wydanym na cześć prof. J. Gaudementa jest ten, który mam zamiar tutaj pokrótce przedstawić. Ukazał się on, wydany przez Cerdic Publications, na tymże samym Uniwersytecie jako czwarty numer kolekcji *Recherches institutionnelles* (publikowanej pod dyktando J. Schlicka i M. Zimmermann w serii *Institutions et histoire*). Oryginalność omawianego dzieła leży w tym, iż zawiera ono wybrane studia samego J. Gaudementa, na którego cześć ukazała się książka, przygotowana przez jego przyjaciół i dawnych uczniów. Chodzi o artykuły — opublikowane uprzednio w różnych czasopismach i dziełach zbiorowych — ilustrujące historię kanonicznego prawa małżeńskiego.

A oto tytuły poszczególnych studiów: *Oryginalność zaręczyn rzymskich* (s. 15 - 45); *Małżeństwo w prawie rzymskim: justum matrimonium* (s. 46 - 103); *Decyzja pap. Kaliksta w przedmiocie małżeństwa* (s. 104 - 115); *Prawo rzymskie i zasady prawa kanonicznego w przedmiocie małżeństwa w pierwszym cesarstwie* (s. 116 - 139); *Oryginalność i przeznaczenie małżeństwa rzymskiego* (s. 140 - 184); *Węzeł małżeński: niepewności późnego średniowiecza* (s. 185 - 209); *Początki historyczne władzy rozwiązania małżeństwa niedopelnionego* (s. 210 - 229); *Interpretacja zasady nierozzerwalności małżeństwa chrześcijańskiego na przestrzeni pierwszego millennium* (s. 230 - 289); *Wkład patry-*

styki łacińskiej na Dekret Gracjana w przedmiocie małżeństwa (290 - 319); *Prawo kanoniczne i prawo rzymskie: odnośnie błędu co do osoby w przedmiocie małżeństwa* (s. 320 - 337); *Zapis prawa rzymskiego w przedmiocie małżeństwa* (s. 338 - 378); *Etapy zawarcia węzła małżeńskiego u Gracjana i jego komentatorów* (s. 379 - 391); *Ustawodawstwo kanoniczne i stanowisko władz świeckich odnośnie węzła małżeńskiego w XVII wieku* (s. 392 - 407); *Małżeństwo ukryte i odwołanie się jako nadużycie* (s. 408 - 424). Wymienione artykuły zostały opublikowane systemem reprint, czyli w wiernej szacie typograficznej pierwotnego wydania.

Po wyżej przytoczonych studiach, wcześniej już opublikowanych, został umieszczony artykuł syntetyczny J. Gaudementa po raz pierwszy tutaj wydany na temat, który stał się tytułem książki, *Spółeczności i małżeństwa* (s. 425 - 453). W nim Autor stara się ukazać główne etapy procesu tworzenia się kanonicznego prawa małżeńskiego, uwypuklając okresy, w których ukształtowały się najważniejsze zasady kierujące węzłem małżeńskim w dzisiejszym prawie kanonicznym. Ponieważ poprzednie studia zamieszczone w książce nie są organicznym przedstawieniem historii kanonicznego prawa małżeńskiego, lecz stanowią luźno ze sobą złączone przyczynki na ten temat, końcowy artykuł syntetyczny jest bardzo użyteczny i pozwala ulokować wyżej wymienione artykuły w poszczególne etapy przekroju historycznego tworzenia się aktualnej dyscypliny małżeństwa kanonicznego.

Również po raz pierwszy została wydana *Międzynarodowa bibliografia historii małżeństwa* (s. 454 - 477), zebrana przez J. Gaudementa i M. Zimmermann. Jest ona podzielona według okresów i problematyki, co czyni ją bardzo przydatną dla badaczy historii prawa małżeńskiego.

Na początku tej książki znajdujemy: a) łacińską dedykację zbioru „Egregio Magistro Joanni Gaudement [...]” (s. 7); b) wykaz członków komitetu patronującego nad wydaniem dzieła (s. 9); c) wstęp napisany przez R. Brouillet, ambasadora Francji przy Stolicy Świętej w latach 1964 - 1974, który wynosi zwłaszcza funkcję J. Gaudementa jako radcy francuskiego Ministerstwa Spraw Zewnętrznych dla spraw religijnych (s. 11 - 13); d) podziękowanie dyrektorom i wydawcom za pozwolenie przedrukowania prac J. Gaudementa, które stanowi tym samym szczegółowy wykaz czasopism i dzieł zbiorowych, z których zostały zaczerpnięte poszczególne artykuły zamieszczone w omawianym zbiorze (s. 14). Na końcu książki zaś zamieszczono *Tabula Gratulatorum* (s. 478 - 489), czyli subskrybentów (dzieło bowiem, którego każdy egzemplarz jest numerowany, zostało rozprowadzone jedynie wśród 900 subskrybentów, wśród których z Polski jedynie biblioteki KUL i ATK oraz dwie osoby prywatne).

Nietrudno ocenić wartość książki. Powaga naukowa Autora oraz jego autorytet w przedmiocie zamieszczonych studiów czynią obecne dzieło niezmiernie wartościowym. Chodzi wprawdzie o artykuły w olbrzymiej części już uprzednio wydane, lecz umieszczenie ich razem w jednym zbiorze jest na pewno wielkim pożytkiem dla zajmujących się zakreśloną problematyką, bardzo ważną również dla obecnych dyskusji nad kanonicznym prawem małżeńskim, o niezwyklej znaczeniu pastoralnym. Godny podkreślenia jest też wspomniany wyżej końcowy artykuł syntetyczny, z uwagi na to, iż został on napisany przez J. Gaudementa po jego wieloletnich, dociekliwych i fachowych badaniach historycznych na temat małżeństwa.